

Aan: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Van: drs. G.H.J.M. van der Sterren.
Datum: 08 02 2021.

Betreft: consultatie Wet toekomst pensioenen.

Mevrouw, mijnheer,

Met betrekking tot het concept voorstel van wet richten mijn belangrijkste bezwaren zich tegen:

1. Het handhaven van Het Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (FTK) tijdens de transitieperiode en dientengevolge de toepassing van een (risico-) vrije rente ter discontering van de pensioenverplichtingen.
2. Het niet duidelijk zijn welke gevolgen de overstap naar een nieuwe pensioenregeling heeft voor de hoogte van het inkomen van pensioengerechtigden bij die overgang en daarna.
3. Het schrappen van de mogelijkheid tot individueel bezwaar maken bij collectieve waardeoverdracht.

Ad 1. FTK tijdens de transitieperiode.

Sedert 2008 is door de meeste pensioenfondsen geen indexatie toegepast op pensioenen in opbouw noch op ingegane pensioenen. Hierdoor bedraagt het koopkrachtverlies ruim 21 %.¹

Voortzetting van het verplicht moeten hanteren van een (risico-) vrije rente tijdens de transitieperiode om de pensioenverplichtingen te disconteren, heeft vrijwel zeker als resultaat: (i) het in ieder geval tot 2026 verder achterwege blijven van indexatie en (ii) nominale kortingen, dit laatste gelet op de minimumgrenzen die worden gesteld aan de dekkinggraad bij overgang naar de nieuwe regeling.

Immers: de kapitaalmarktrente zal voor langere tijd negatief tot rond de nul zijn. De Europese Centrale Bank (ECB) bewerkstelligt met haar monetaire politiek een laag renteniveau mede om de lasten van de hoge en in omvang toenemende staatsschulden voor overheden financieerbaar te houden. Bovendien houdt zij de rente laag daarbij vooral lettend op het belang van de zuidelijke Euro - lidstaten teneinde investeringen en daarmee de economie te stimuleren; voor landen in hoogconjunctuur, zoals Nederland voor de coronacrisis, is dit monetaire stimuleringsbeleid veel te ruim. Bovendien zal de ECB buitengewoon terughoudend zijn met een stijgende rente daar renteverhoging tevens zal leiden tot grote koersverliezen op de obligatiemarkt.

Voorgaande betekent dat de regering er bewust voor kiest het koopkrachtverlies voor deelnemers en pensioengerechtigden te vergroten, dit leidt tot een onevenredig groot nadeel voor betrokkenen. En dit terwijl

¹ CBS, consumentenprijzen, prijsindex 2015 = 100.

de beschikbare middelen/activa van pensioenfondsen er "veel beter voor staan dan we denken."²

Bovendien is het berekenen van de technische voorzieningen op basis van marktwaardering en het daarbij moeten hanteren van een risicovrije rente in strijd met EU - wetgeving.

Richtlijn 2003/41/EG van 3 juni 2003 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening, stelt in artikel 15 Technische voorziening dat bij de bepaling van het rentepercentage rekening wordt gehouden met:

- a. Het rendement van de overeenkomstige activa die door de instelling worden beheerd en met de toekomstige beleggingsopbrengsten, en/of
- b. Marktrendementen van kwalitatief hoogwaardige of staatsobligaties.

Voornoemde Richtlijn is in 2016 herzien, leidend tot Richtlijn (EU) 2016/2341 van 14 december 2016; deze richtlijn bevat in art. 13 Technische voorzieningen de beide hiervoor onder a. en b. genoemde opties dan wel een combinatie daarvan.

De Pensioen- en Spaarfondswet (PSW), geldend tot 2007, kende in art. 9a een overeenkomstige formulering als opgenomen in de EU Richtlijnen. Echter, de Pensioenwet (PW), geldend met ingang van 2007, bepaalt in artikel 126 dat de technische voorzieningen moeten "... worden berekend op basis van marktwaardering."

Maar, marktwaardering is een leeg begrip.

Het Besluit actuele waarde definieert marktwaarde als: "Onder de marktwaarde wordt verstaan het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn."

U begrijpt, er is geen markt waar gehandeld wordt in pensioenverplichtingen.

Het FTK bepaalt in art. 2.1: "Het bestuur van een fonds stelt de hoogte van de technische voorzieningen vast op basis van de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot de datum van vaststelling opgebouwde pensioenverplichtingen." Vervolgens bepaalt art. 2.2: "De contante waarde wordt vastgesteld op basis van een door De Nederlandsche Bank gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur."

Deze rentetermijnstructuur zoals opgelegd door DNB behelst in essentie een risicovrije rente. Deze risicovrijheid wordt gegrondvest op een verkeerd uitgangspunt; volgens de bank is sprake van gegarandeerde pensioenen maar zowel de PSW destijds als de PW thans, bevatten

² B. van Praag, Ons pensioen staat er veel beter voor dan we denken, ESB, 105(4786), 11 juni 2020.

bepalingen welke het mogelijk maken pensioenen te korten. Er is derhalve geen sprake van een gegarandeerd pensioen.

Uit het voorgaande blijkt dat de PW voor de berekening van de technische voorzieningen en de daarbij te hanteren discontovoet niet in overeenstemming is met de betrokken EU – Richtlijn. De band is doorgesneden met het rendement dat pensioenfondsen behalen op hun activa en beleggingen!

Het rendement dat de grote Nederlandse pensioenfondsen behalen op hun activa/beleggingen varieert tussen de 6 % en 7 % nominaal op lange termijn.^{3 4}

Organisaties zoals pensioenfondsen realiseren aanzienlijke rendementen op hun activa maar zij mogen die niet gebruiken om hun pensioenverplichtingen te disconteren! Alleen 'n risicovrije rente mag worden gebruikt maar die weerspiegelt slechts een zeer klein deel van de beleggingsportefeuille van een fonds (de AAA – obligaties).

Het feit dat pensioenfondsen aanzienlijke rendementen behalen op hun activa maar dat rendementspercentage niet mogen gebruiken om hun verplichtingen te disconteren heeft sedert 2007 geleid tot het achterwege blijven van indexatie, tot onnodige kortingen en tot het aanzwellen van de vermogens bij de pensioenfondsen. Wat dit laatste betreft, de activa van de vijf grootste pensioenfondsen bedroegen in 2000 circa € 475 miljard, dit bedrag is opgelopen tot circa € 1450 in 2020!⁵

Desondanks wordt het FTK gehandhaafd voor de transitieperiode, dit kan niet anders worden bestempeld dan als onbehoorlijk bestuur.

Dat in deze voortdurende situatie van onnodig niet – indexeren en overbodig korten niet is ingegrepen door regering en Tweede Kamer is onbegrijpelijk. Dit temeer ten opzichte van jongere deelnemers in pensioenfondsen. Want waarom is aan jongeren sedert 2007 nog voorgespiegeld dat een fonds op basis van kapitaaldekking aantrekkelijk is? Waarom zouden jongeren zich aansluiten bij een fonds dat wettelijk geen rendement mag verdisconteren?⁶ Kapitaaldekking is alleen voordelig ten opzichte van omslag als het (reële) rendement groter is dan de (reële) economische groei.⁷

³ B. van Praag, Het pensioenakkoord verslechtert ons pensioenstelsel, ESB 104(4777), 26 09 2019.

⁴ ABP jaarverslag 2019.

⁵ Zie voetnoot 2.

⁶ Memo: Ons pensioenstelsel verdient beter, Aan de Fractievoorzitters van de Tweede Kamer der Staten – General, 13 10 2019, groep van ondertekenaars.

⁷ A. Boot, C. Teulings en P. de Beer, Een beter Pensioenakkoord met risicodeling via premies, ESB, 106(4793), 21 01 2021.

Ad 2. Gevolgen voor het pensioeninkomen.

Hoofdstuk 13 Financiële effecten van de Memorie van Toelichting (MvT) biedt onvoldoende informatie om te kunnen beoordelen wat het gevolg is voor de hoogte van thans reeds ingegane pensioenen (i) bij de overgang naar de nieuwe regeling en (ii) na deze overgang.

In de MvT wordt veelvuldig gesproken over werkgevers en sociale partners, het is noodzakelijk ook gepensioneerden als partij te betrekken bij de verdere vormgeving en uitvoering van het concept wetsvoorstel.

Daarbij is ook de vraag wat er gebeurt met (een deel van) de zeer aanzienlijke vermogens van pensioenfondsen, opgebouwd door premie – inleg, rendementen op activa en door het achterwege blijven van indexatie. Met het geld van oudere deelnemers is de afgelopen tientallen jaren een rendement gemaakt van gemiddeld 7 % per jaar! ⁸

Tenslotte, het wetsvoorstel is op procedureel en administratief gebied buitengewoon complex gezien de eisen die worden opgelegd aan werkgevers, vakorganisaties en pensioenfondsen. De hieruit voortvloeiende kosten voor adviseurs zullen bijzonder groot zijn en ten koste gaan van indexatie (de uitvoeringskosten van een omslagstelsel zijn zowiezo vele malen lager dan bij een kapitaal gedekt stelsel).

Ad 3. Individueel bezwaar bij collectieve waardeoverdracht.

Art. 83 PW bevat thans de mogelijkheid individueel bezwaar te maken bij een collectieve waardeoverdracht.

Dit individuele bezwaarrecht wordt in het voorstel van wet buitenwerking gesteld door de artikelen 150l en 150m.

Pensioenrechten vallen onder de bescherming van het eigendomsrecht. Naar mijn mening bevat het wetsvoorstel onvoldoende redenen voor een inbreuk op dit recht, al was het maar dat wat wordt voorgesteld de wezenlijke inhoud van het eigendomsrecht niet eerbiedigt.

Bovendien kan het individuele bezwaarrecht niet worden overgeheveld naar, bijvoorbeeld, een verantwoordingsorgaan.

Tot slot, handhaven van het individuele bezwaarrecht is essentieel zeker voor pensioengerechtigden, want over hen wordt helaas tot nu toe besloten zonder dat zij als partij (mee) besluiten bij de vormgeving en uitvoering van de wet.

Zie ook bijgaand advies van prof. dr. H. van Meerten dd 29 01 2021.

⁸ Zie noot 6.